

פרק לב'

נחלת שבטי ראובן, גד וחצי המנשה

בקשת בני גד ובני ראובן בפנייתם הראשונה למשה (א'-ה'):

בני ראובן ובני גד היו בעלי מקנה רב וראו שהשטחים שנכבשו בעבר הירדן המזרחי הינם טובים למקנה. משום כך בקשו ממשה לקבל נחלה שם.

תגובת משה לפנייתם הראשונה (ו'-ט"ו):

משה מוכיחם:

1. האם זה הוגן שאחיהם ילכו וילחמו בארץ ישראל ואתם תשבו פה בעבר הירדן?!
2. למה תניאו את לב בני ישראל מלרצות להכנס לארץ (שהרי יחשבו שאינכם רוצים להכנס לארץ מתוך פחד, ויפחדו גם הם)?

משה משווה את בקשתם לחטא המרגלים שהניאו לב העם מלרצות להכנס לארץ, וגרמו בכך לבני הדור הקודם להסתובב במדבר ארבעים שנה ולא להכנס לארץ, ועכשיו יכולה בקשתם לגרום לאותה תוצאה כמו אז.

תגובת בני גד ובני ראובן (ט"ז-י"ט):

בני גד וראובן הבטיחו: 1. המקנה והילדים יישארו פה ואנחנו "נחלץ חשים (מהירים) לפני בני ישראל" - נעמוד בראש היוצאים למלחמה. 2. "לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו" - רק לאחר סיום הכיבוש וההתנחלות נשוב לבתינו.

תשובת משה לפנייתם השנייה (כ'-כ"ד):

אם תעשו כך, ותחלצו לפני ה' למלחמה ותשארו להלחם עם ישראל עד סיום כיבוש הארץ, אתם נוהגים כשורה ותהיה הארץ הזאת (בעבה"י המז') לכם לנחלה. אם לא תעשו כן, הרי שחטאתם לה' ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם". "בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצאנכם והיוצא מפיכם תעשו".

1. בני ראובן וגד הקדימו בבקשתם את הצאן לטף (פס' ט"ז) ומשה תקן אותם והקדים בדבריו את הטף לצאן (פס' כ"ד) ללמדם שהילדים עיקר והצאן הוא הפחות חשוב.
2. בני ראובן וגד מדברים על חובתם כלפי בני ישראל ("ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל" - פסוק י"ז), ואילו משה מדגיש את חובתם כלפי ה' ("ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה'" - פסוק כ"א).
3. בני ראובן וגד הבטיחו יותר משדרש משה. משה אמר שחובתם לחזור לנחלתם לאחר שנות הכיבוש, ואילו הם הבטיחו לעזור לאחיהם עד לאחר ההתנחלות (עוד שבע שנים. סה"כ: 14 שנים). לכן בפסוק כ"ד אומר להם משה: "והיוצא מפיכם תעשו" - כלומר תקיימו את הנדר כמו שאתם אמרתם ותחזרו לעבה"י רק לאחר הכיבוש וההתנחלות. (רש"י לפס' כ"ד).

תגובת בני גד וראובן לתשובת משה (כ"ה-כ"ז):

בני גד וראובן מסכימים לדברי משה וחוזרים על הבטחתם. את דבריהם הם מתקנים את בהתאם לדברי משה, וכעת הם:
א. מקדימים טף למקנה (כ"ו). ב. מזכירים את המילים "לפני ה'" (כ"ז).

תגובת משה השלישית (כ"ח-ל'):

משה הודיע למנהיגי העם שיהיו עם בני ישראל בארץ - **אלעזר הכהן, יהושע בן נון, וראשי אבות המטות** - על ההסכם, ואמר להם לוודא קיום התנאי:

אם בני ראובן וגד יעמדו בהסכם - יתנו להם את ארץ הגלעד כבקשתם, ואם לא יקיימו - ישבו עם ישראל בארץ כנען.

תגובתם השלישית של בני גד ובני ראובן (ל"א-ל"ב):
חוזרים ומתחייבים שיהיו חלוצים במלחמה.

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

נתינת נחלה ע"י משה לשניים וחצי השבטים בעבר הירדן (ל"ג-מ"ב):

- משה נתן לבני גד, ראובן וחצי שבט מנשה את שטחי עבר הירדן המזרחי.
 - בני שבט מנשה לא בקשו נחלה במקום זה ולא היו שותפים למו"מ של בני גד וראובן עם משה, ונזכרו עתה לראשונה כמי שקבלו שם נחלה גם הם. (אולי היו שותפים לעניין מלכתחילה ולא נזכרו במו"מ כי היו רק חצי שבט, או כי ראו בכך פחות חשיבות משבטי ראובן וגד. אולי ראו עתה כי טוב ובקשו להצטרף להסדר זה מפני שהיה גם להם מקנה רב, או היו להם גבורים שיכלו ורצו לכבוש להם נחלה רחבה וכדו').
 - בני גד וראובן הסבו את שמות הערים שבנו (או את שמות חלקן) על שמם, או הסבו שמן משום שהיו להם שמות של ע"ז, כנבו ובעל מעון וכדו'.
 - את הגלעד נתן משה למכיר בן מנשה.
 - **יאיר בן מנשה** לכד את **חוותיהם** (כפריהם) וקרא להן **חוות יאיר**.
- נבח** לכד את **קנת** וכפריה ("בנותיה") וקרא לה **נבח** על שמו.

* עניין נחלת 2½ השבטים נזכר מספר פעמים **בספר יהושע**:

1. א': י"ב-ט"ו: יהושע דרש מבני שניים וחצי השבטים לקיים התחייבותם למשה.
2. י"ג:ח'-ל"ב: מסופר בהרחבה על הנחלות שנתן משה לבני שניים וחצי השבטים.
3. כ"ב:ט'-ל"ד: מסופר על הבעיה שנוצרה כאשר בני שניים וחצי השבטים, שחזרו לנחלתם לאחר כיבוש הארץ וחלוקתה, בנו מזבח, וכיצד נפתרה הבעיה.

פרק לב'	שאלה	תשובה
1 לב בקשת בני גד ובני ראובן	<p>עיינן במדבר פרק ל"ב.</p> <p>א. מהי בקשתם של בני גד ובני ראובן ממה ומדוע?</p> <p>ב. כיצד מנמק משה את התנגדותו לבקשת בני גד ולבני ראובן? ציין בתשובתך שני נימוקים. היעזר גם ברש"י לפסוק ז'.</p> <p>ג. באיזה תנאי כפול (על דרך החיוב ועל דרך השלילה) הסכים משה להיענות לבקשת בני גד ובני ראובן?</p> <p>ד. עיין ביהושע י"ח, א- י וכתוב מדוע ציוה יהושע על שבעה שבטים לכתוב את נחלתם בארץ וכיצד הוא מנמק את העובדה שלא ציווה זאת לבני גד ולבני ראובן?</p> <p>ה. מה הביא את יהושע לשלוח את שנים וחצי השבטים למקומם ע"פ המסופר ביהושע כ"ב, א- ו?</p>	<p>א. בני גד ובני ראובן בקשו ממה לקבל נחלה בעבר הירדן המזרחי מפני שהיה להם מקנה רב והם ראו שהמקום טוב למקנה.</p> <p>ב. 1. משה אומר שלא יתכן שאחיהם יצטרכו להלחם כדי לכבוש את הארץ, ואילו הם יימנעו מכך ולא יהיו שותפים לכך ברצותם לנחול נחלה כאן, בעבה"י המזרחי. 2. במעשה זה הם ישפיעו לרעה על בני ישראל מפני שהיו סבורים שמתוך פחד אינם רוצים לעבור עמם ויפחדו גם הם ולא ירצו לעבור ולכבוש את הארץ.</p> <p>ג. התנאי של משה נאמר לאחר שהסבירו (והבטיחו) בני גד וראובן שאין בכוונתם לשבת בעבה"י המז' ולא להלחם, אלא הם יעברו עם כל העם אל עבה"י המערבי וילחמו אתם. משה אמר להם שאם יילחמו עם ישראל עד סוף הכיבוש, יינתן להם שטח זה לנחלה. אם לא יעשו כן, הרי שחטא הוא להם והם ייענשו על כך ("ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם").</p> <p>ד. בני יהודה ובני יוסף (אפרים וחצי שבט מנשה) כבר נחלו את נחלתם (יהושע ט"ו- י"ז), ובני ראובן, גד וחצי המנשה כבר נחלו נחלתם בעבה"י המזרחי ("וגד וראובן וחצי שבט המנשה לקחו נחלתם מעבר לירדן מזרחה") ולכן נשארו שבעה שבטים שעוד לא נחלו את הארץ.</p> <p>ה. יהושע אמר לבני ראובן, גד וחצי שבט מנשה כי הם שמרו את כל אשר הבטיחו למשה ולתנאי שהתנה עמם ונלחמו עם אחיהם ימים רבים ועתה הגיעו ישראל אל</p>

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

<p>הנחלה והגיע זמנם לחזור אל משפחותיהם וביתם בעבה"י המז'.</p>		
<p>א. משה הזכיר את חטא המרגלים כי פחד שבקשתם תביא לאותה תוצאה (גרימת פחד לעם לעלות למלחמה בארץ ישראל) שממנה סבלו כל כך ישראל בעקבות חטא המרגלים (ארבעים שנה במדבר ומות כל הדור ההוא).</p> <p>ב. בני ראובן וגד הבטיחו שילכו בראש הלוחמים, חלוצים לפניכם.</p> <p>ד. בנוסף להבטחה שילכו חלוצים בראש העם הבטיחו שיישארו עם אחיהם עד שיסיימו לנחול את הארץ, ולא רק עד שיסיימו לכבשה.</p> <p>ה.</p>	<p>א. מדוע מזכיר משה בדבריו לבני גד וראובן את חטא המרגלים?</p> <p>ב. מה הבטיחו בני גד וראובן לעשות מעבר להשתתפות בכיבוש הארץ יחד עם שאר בני ישראל? היעזר ברש"י לפסוק י"ז.</p> <p>ג. "והיוצא מפיכם תעשו" (כ"ד) – מהי הבטחתם הנוספת שאליה התכוון משה בדברים אלו? היעזר ברש"י.</p>	<p>2 לב תגובת משה ותשובת בני גד וראובן</p>
<p>א. בני ראובן וגד אמרו "גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו" (ט"ז), ובכך הקדימו טפל לעיקר – ממון ורכוש לילדיהם. בדבריו אליהם שם משה הדברים ע"פ סדרם הנכון ואמר "בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצאנכם" (כ"ד). לאחר מכן הבטיחו שוב שיצאו חלוץ לפני ישראל למלחמה והזכירו המשפחה לפני הרכוש: "טפנו נשינו מקננו וכל בהמתנו יהיו שם... ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא"... (כ"ו – כ"ז).</p> <p>ב. משה מינה את אלעזר הכהן, יהושע בן נון וראשי אבות המטות להשגיח על קיום התנאי כי הוא לא יהיה אתם בארץ ישראל והם יהיו שם לוודא הדבר.</p>	<p>א. כיצד תקן משה בפסוק כ"ד את דבריהם של בני גד וראובן שנאמרו בפסוק ט"ז והיכן ראינו שתקנו הם את עצמם לאחר מכן? היעזר ברש"י לפסוק ט"ז.</p> <p>ב. את מי מינה משה להשגיח על נתינת נחלה לבני גד וראובן בעבר הירדן המזרחי רק בתנאי שיקיימו את הבטחתם ומדוע?</p>	<p>3 לב תגובת משה</p>
<p>א. בני גד וראובן חוזרים על הבטחתם שלוש פעמים: 1. לאחר ששמעו חששות משה ואזכור חטא המרגלים: "ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל" וגו' – פסוקים ט"ז – י"ט.</p> <p>2. לאחר שאמר להם משה כי אם יקיימו מה שהבטיחו יוכלו לקבל נחלה בעבה"י חזרו ואמרו "עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה... ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא"... (כ"ה – כ"ז).</p> <p>3. לאחר שמשה מצווה את אלעזר, יהושע וראשי המטות לתת להם נחלה בעבה"י רק אם יקיימו התנאי, שוב חזרו ואמרו "את אשר דבר ה' אל עבדיך כן נעשה. נחנו נעבור חלוצים" וגו' (ל"א – ל"ב).</p> <p>ב. חצי שבט מנשה קבל גם הוא נחלה בעבה"י. הם אינם מופיעים בכל המשא ומתן עם משה, ומופיעים לראשונה בפסוק ל"ג בזמן מתן הנחלות בעבה"י המז'.</p> <p>ג. בני ראובן ובני גד קראו לערים שבנו בשמות אחרים. השמות הקודמים לא אמרו להם דבר, ועתה רצו בשמות המציינים משהו מוכר או שקראו למקומות שונים בשמותיהם. על הערים נבו ובעל מעון אומר רש"י כי הן נקראן ע"ש ע"ז, ולכן הסבו בני ראובן את שמותיהן לשמות אחרים.</p>	<p>א. כמה פעמים חוזרים בני גד וראובן על הבטחתם? ציין הפסוקים בהם נאמרו הדברים.</p> <p>ב. איזה שבט שלא בקש נחלה בעבר הירדן המזרחי קבל שם נחלה בכל זאת? באיזה פסוק ובאיזה שלב נזכר שבט זה בפרקנו לראשונה?</p> <p>ג. מה עשו בני ראובן ובני גד עם הערים שבנו בעבה"י המזרחי, מה יכולה להיות הסיבה לכך ומה הייתה הסיבה המסוימת לכך לגבי הערים נבו ובעל מעון? (פסוק ל"ח ורש"י).</p>	<p>4 לב נתינת הנחלות בעבה"י המזרחי (ל"ג – מ"ב)</p>